

sama na sebi, manj je zamore v hlevu na-se vleči. Ni toraj dobro tako imenovano kleščje ali sekana stelja od smrečja, jelovja in družega surovega vejevja. (Se vé, da težko se je tega ogibati zlasti na spomlad in poletje, kedar ni več praproti in družega suhega na-stelja.)

2. Vsakoršna stelja, ki je daljša, naj bi se na kratko razsekala, ker tako več vlažnosti povživa in lože je potem gnoj kidati. Za gnoj, ki se ima rabiti za travnike, naj se jemlje le prav drobna stelja; zakaj debela stelja se mora zopet pograbit in toraj travniku malo koristi. Debela stelja je za podoravanje, posebno pri mastni in ilovčasti prsti.

3. Stelja mora biti lahko trohljiva, da hitro sprhne in se sprsteni. Le tako zares gnoji in koristi; brez tega bi malo teknila. Marsikatera stelja prav težko in počasi trohni in prsteni, kakor pezdirje, žaganje, bukovo listje, nástel iz logov in senčnih krajev itd. Da se take reči lože v gnoj spreminjajo, jih je treba v kupih nekoliko namočiti; najbolje se to zgodi z gnoj-nico ali s kakimi pomijami ter z zblojeno vodo; potem pa se pusté, da se nekoliko ugrejejo in sparijo, ali ustojé. Po okoliščinah se utegne enaka stelja nekatere mesece ali tudi leto in dan tako goditi. Kup se s tim sicer zniža, gnojilnine moči njegove pa zato ne bo manj, temuč bo še boljša. Ozir se mora tudi imeti, da na nekaterih njivah se gnoj prej povžije kakor na družih, kjer včasih prav počasi prsteni. Na to okoliščino je tedaj tudi treba gledati, kedar steljo napravljáš, kolikor nam reč ti je moč. (Dalje prih.)

Važnost pepéla in saj za kmetijstvo.

Spisal Fr. Kuralt.

(Konec.)

Tudi lug je še veliko vreden za gnojenje, posebno veljavo ima pa tudi v sadjereji. Ako se namreč drevesom stara koža ostrga, in drevo potem opere z lugom, dobi drevo zopet mlado kožo, in z lugom se zapreči tudi rast mahu po drevesu. Tudi proti drevesni bolezni, ki se imenuje rja, se lug potrebuje. Vsled te bolezni, katera nastane iz prašnih glivic (gobic), dobi drevesna koža rudečkaste pike. Ako se pa koža opere z lugom, ta bolezen preide in drevo dobi zopet zdravo kožo.

Pepél v obče ima pa še neko drugo posebno dobro lastnost, namreč to, da vleče vlažnost na-se. Ravno vlažnost pa, katera se tolikokrat nahaja v kletih, kamor se spravlja krompir, je kriva, da toliko krompirja se-gnjije.

Ako bi vsaki gospodar čez zimo od dne do dne pepél nosil v klet, ga nasul na krompir, bi klet in krompir postala bolj suha, in krompir bi se obvaroval gnjilobe, gospodar pa bi si prihranil marsikater novčič pri krompirju za setev.

Spomladi naj se pepél na solncu zopet posuši in potem porabi za gnojenje.

Najboljši čas za gnojenje s pepelom je zgodnja spomlad. Vendar se mora pa pepél trositi le v mirnem času, kedar ni vetra, in če mogoče, proti večeru, da ga rosa precej sè zemljo spoji in ga zato veter ne more več odnesti. Posebno dobro je, ako se to delo more opraviti pred kakim dežjem, ali se pa tudi lahko nasuje na zadnji sneg, ko počne kopneti, da se pepél precej spoji sè zemljo.

Ravno tako važne, kakor pepél, so tudi saje. One so za peščeno in apnéno zemljo celó koristne, ker imajo v sebi zeló veliko amonijakovih in kalijevih solí, mavca in očetno kislega apna. Zato so zeló lahko in hitro

razkrojive, zato treba, kolikor mogoče, blizo rastlin z njimi gnojiti. Premogove saje imajo do 6 odstotkov amonjakovih solí v sebi. Zaostalo in bolno ali rumenkasto ozimno žito, pognojeno s sajami, se hitro okrepeča in dobi črno-zeleno barvo, detelja počne krepko rasti. Za pokončevanje mahú po travnikih ni boljšega sredstva kot so saje. Tudi za pokončevanje različnih škodljivih mrčesov, posebno pa zelnatih bolh, se saje iz skušenj zeló priporočajo.

V tem obziru priporočá nam tudi slaven nemški vrtnar in sadjerejec sredstvo, katero on že več let z najboljšim vspehom upotrebuje za pokončevanje gosenic na sadnih drevesih, tako le: 16 funtov saj se raztopi v 12 vedrih vode ali pa 1 $\frac{1}{3}$ funta saj v enem vedru. Z ročno brizgljo se poškrópe s tako raztopljenimi sajami vse mladike in perje dreves. Zjutraj leže vse gosenice mrtve na tleh, in drevo je rešeno največih sovražnikov. — Drevesu to nič ne škoduje, perje postane še celó bolj zeleno in frišno.

Na Francoskem že zdavnej poznajo veliko korist saj, zatoraj jih tudi dimnikarji nabirajo ter prodajajo, košaro po 1 franku in še več (40—50 krajc.).

O času in načinu gnojenja s sajami veljá pa prav to, kar sem omenil o pepelu.

Dragi gospodarji! ne zametavajte in ne prodajajte tedaj lahkomisljeno pepela in saj, ki so tako koristne za naše gospodarstvo. V pepelu in sajah leži veliko kapitala, ki, umno obračan, vam donese lepe obresti (činže).

Ponudba sadnih dreves in lončenih ceví za vodotoče.

Približal se je zopet čas, da gospodarji mislijo na svoje sadne vrte. Ker imam obilno zalogo lepega odrašenega drevja po 6 do 9 čevljev visocega s čvrstimi koreninami, zato naznanjam sadjerejcem sledeče: Hruške dajem po 40 krajc., jabelka po 30, češplje po 40, orehe po 30, češnje po 30, murve po 20, breskve po 40, pritlikovce hruševe in jabelčne po 30 krajc. Tudi imam veliko špargeljnov na prodaj in jih dajem po 3 krajc. korenino; tudi divjakov imam na prodaj, kolikor tavžent jih kdo želi: hruševi dve leti stari, do enega čevlja visoki so po 1 krajc., kar je pa čez čevelj visokih, pa po 2 krajc., jabelčni divjaki pa taki, ki so že za cepiti, po 2 krajc.

Kdor ima kaj za cepiti, tudi lahko dobi cepičev pri meni veliko sort, z imeni,*) če kdo želi. Tiste pa, ki mi še niso denarja poslali za lani prejeta drevesa, prosim, naj mi ga koj pošljejo.

Tudi imam na prodaj čez 2000 sežnjev lončenih ceví (rorov), katere so narejene z mašino in tako umetno in močno, da ne samo po ravnem, ampak tudi od pet do deset sežnjev na kviško vodo ženo, ker mašina naredí štiri sorte ceví z različno votlino; tiste z 2 coloma votline se utaknejo v cevi s 4 coli votline in se s cementom zalijo; če so ena cev iz cementa in dve pa lončeni skupej združene, imajo potem toliko moč, kakor najboljše lesene ceví, al dvojne se le rabijo v takih krajih, kjer je treba vodo kvišku gnati, kjer pa je ravnina ali le nekoliko bregu, tam so posamezne

*) Oče Net! le z imenom, vsako drevó z imenom, kajti v tem se loči gospodar više in umnejše vrste od navadnega malo izobraženega, da vé, kaj ima v svojem vrtu. Se vé, da je težje, vsa drevesa po imenu zaznamovana imeti; al kupcem je veliko lože iz imenika si izbrati tisto sorto, ki je želijo, da niso odvisni od tega, kar jim ravno prodajalec pošlje.

cevi z dvema coloma votline dobre. Naredil sem že v petnajstih krajih take vodotoče: nekateri so že po deset let stari, pa vendar jih ni bilo treba popravljati, in voda ima vse boljši okus kakor pa v lesenih. V Ribnici je največi vodotoč še čez 2000 sežnjev dolg in vso zimo teče petkrat čez vodo in trikrat v breg.

Kdor bi želel kaj takega napraviti, naj mi pisмено naznani; zdaj v zimskem času grem jaz na svoje stroške sam pogledat. Roba je tako dobra, da vsakemu za deset let dober stojim, če pa vodotoč ostane deset let, je brez dvombe za sto let dober. Cena je po visokosti votline, cevi z votlino 1½ cola se po 1 gold. seženj v zemljo položi.

Andrej Net,
posestnik na Kokrici pri Kranji (pošta Kranj).

Nove postave.

Postava o obrambi poljščine,

veljavna za Kranjsko deželo.

I. O poljščini in o poljskih okvarbah (škodah).

(Dalje.)

§. 4. Zunaj zaprtih ali drugače ograjenih prostorov ne sme nobeno živinče ostati prosto brez pazke.

Če so kraji taki, da je treba izimkov od tega ukaza, utegne te izimke občinski odbor dovoliti.

§. 5. Živina se zunaj zaprtih ali ograjenih prostorov sme pasti samo pod očmi pripravnega pastirja.

Na takih pašnikih, kateri so tako ozkega prostora ali tako leže, da se je po pravici bati, da ne bi živina prestopila na tuja tla ali sploh utegnila okvariti tujo poljščino, naj se živina primerno z ozlicami (štriki) priveže h kakej trdno stoječej stvari, ali naj se vodi s povodcem (paša na povodci).

§. 6. Na zemljiščih, katera niso od vseh strani tako ograjena, da ne more živina iz njih stopiti, prepovedana je po noči vsaka paša, tudi na povodci.

Kodar so posebne razmere, ondod utegne občinski odbor izimke od te prepovedi dovoliti o posebnih pašnikih.

§. 7. Živina se na pašo in s paše sme samo po dnevi goniti.

Po tej postavi se dan od noči tako razloča, da se v dan šteje ves čas, kar ga je jedno uro pred solničnim vzhodom do jedne ure po zahodu.

§. 8. Če so potje na pašo taki, da se je po pravici bati, da ne bi na pašo gnana živina okvarila tuje poljščine, utegne občinski odbor prepovedati, da po tistih koséh potov, katere on zaznamená, živina ne ide na pašo drugače, nego li živinče k živinčetu privezano, ali na povodcih.

§. 9. Politično okrajno oblastvo sme po razmerah kacega kraja poljščini v obrambo prepovedati, da se po noči tuje živinske črede po cestah in potih mej ograjenimi njivami ali travniki ne smejo goniti drugače, nego li pod pazko posebnega izpremljáča, katerega postavi župan in ga živinski gonjáč plača po taki ceni, kakoršno je oblastvo potrdilo.

§. 10. Živina se goniti ali pasti na tujem zemljišči sme — razven če to dovoljujejo kake posebne pravice — samo tedaj, kedar dotični gospodar izrekoma privoli.

To posebno tudi veljá o paši po tujih ledinah (prahah) in strniščih ter ob potih in po mejnih obrónkih med njivami.

§. 11. Pábirkovati po vrtilih, zasadih, vinogradih ali po njivah in travnikih je od solničnega zahoda do vzhoda (§. 7) gladko prepovedano, a drugače je svobodno samo s privolitvijo dotičnega gospodarja.

§. 12. Posebnim kosovom občinskega okoliša, kateri imajo v sebi ali samo ali po večini take vinograde raznih gospodarjev, da se držé drug drugemu, utegne občinski odbor, dogovorni s temi gospodarji, po oznani, kakoršno je v tistem kraji navadno, razglasiti prepoved, da se v tem okoliši trgatav ne sme začeti pred tistim dnevom, ki ga je občinski odbor postavil. Izimek od tega naj župan posameznim vinogradnikom dovoli tedaj, ako izrekó, da sami povrnejo troške, kar bi jih utegnilo biti od posebnih čuvajskih preskrbíl, potrebnih drugim vinogradom v obrambo za to, ker so oni po svojih vinogradih jeli poprej trgati.

(Dalje prihodnjič.)

Zdravniške stvari.

Domač pomoček za vnetico vratú.

Dirne me vselej globoko v srce, ko slišim, kako še zmirom unetica grla (Rachenbräune) razsaja pri vas v Ljubljani.

Ponudim tedaj „Novicam“ hišen pomoček, ki se gostokrat rabi na Ogerskem in Hrvaškem, pa tudi včasih tukaj na Dolenskem; nedavno sta mi dva tukajšnja očeta pravila, da sta deca že blizo umrjajoča, katerima so zdravniki že vse upanje odrekli, ozdravila ž njim in sicer prav hitro v eni noči. Ta pomoček je navadna ilovica in vinski jesih. Mešata se skupaj, da izgledata kakor gost močnik, ki se dá na žrjavico greti, dene se potem v povitke (Umschläge) in ti se denejo spredej na vrat in sicer tako, da, ko se začne en povitek izhladevati, se precej drug na vrat dene. Zato treba zmiraj več povitkov pripravljenih imeti na žrjavici ali prav za prav na kakošni reni, na kateri navadno grejejo tak močnik. Pokladajo se pa povitki tako vroči na vrat, kakor jih more otrok prenesti; to se pa najbolje spozná iz tega, da mati ali kaka druga oseba povitek na svoj oko dene; kolikor more naše navadno oko vročine prenesti, toliko je more tudi otroški vrat. — Dolenci rabijo ta pomoček tudi močno pri prešičih bolnih za vnetico vratú (kušarjih) in neki s prav dobrim vspehom.

Dostavek vredništva. Nasvetovano v teh prijateljskih vrsticah zdravilo je po vsem enako onim gorkim okladkom, ki se narejajo iz lanéne moke ali lanénega semena, in so jako koristni pri tisti otroški vnetici vratú, ki ima svoj sedež v sapniku in kateremu tudi po naše golte (häutige Halsbräune) pravijo; al bistvo te vnetice in njenih nasledkov (limfatičnih eksudatov, kožicam podobnih, zato imé „häutige Bräune“) je vse drugo nego pri tej novi vnetici, ki ima svoj sedež bolj v grlu in katere bistvo obstaja v snetji vnetih delov in nagli spridbi krvi, iz katere izhaja ona grozna kužnost te bolezni, ki je ni pri navadni vnetici vratú. Če tedaj vendar nasvetovani pomoček „Novice“ razglasijo, nočejo s tem ga proglasiti za zdravilo zoper snetjavo vnetico grla, ki dandanes morí otroke pa tudi odrasene, da ne bi stariši zapeljani bili prave zdravniške pomoči ne iskati; razglasijo ga le za dobro zdravilo pri navadni vnetici vratú, kakor je tudi moka lanénega semena.

Zgodovinska drobtinica.

Od kod ima Kranjska dežela svoje imé?

Spisal Poženčan v letopisu slovenskega društva 1849. l.

Kranjska dežela ima svoje imé od besede „kraj“; bila je nekdaž na kacih pet krajev razdeljena.